

HOKIM QARORLARINI QABUL QILISHDA FUQAROLAR ISHTIROKINING TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI

Aliqulov Komiljon Urol o'g'li O'zbekiston Respublikasi IIV Surxondaryo

akademik litseyi Huquqshunoslik fani o'qituvchisi

94-462-57-73

komilaliqulov93@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada hokim qarorlarini qabul qilish jarayonida fuqarolar ishtirokini ta'minlashning tashkiliy-huquqiy asoslari tahlil qilingan. Muallif amaldagi qonunchilikni hamda mavjud muammolarni o'rganib, qarorlar ochiqligi, jamoatchilik muhokamalari va ijtimoiy nazorat mexanizmlarini kuchaytirish zarurligini asoslaydi. Shuningdek, ilg'or xorijiy tajriba misolida fuqarolar ishtirokini institutsional jihatdan mustahkamlash bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: mahalliy davlat hokimiyati, hokim qarorlari, fuqarolar ishtiroki, jamoatchilik nazorati, qarorlar ochiqligi, huquqiy mexanizm, demokratik boshqaruv.

Mahalliy davlat hokimiyati organlari faoliyatini samarali tashkil etish va demokratik boshqaruv tamoyillarini amaliyotga joriy etish bugungi kunda O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Jumladan, hokimlarning qaror qabul qilish vakolatlari kengayib borayotgan bir paytda, ularning qarorlarini qabul qilishda fuqarolarning bevosita va bilvosita ishtirokini ta'minlash masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda.

Davlat hokimiyatining "quyi bo'g'ini" hisoblangan mahalliy hokimiyat qarorlarining sifatli va qonuniy qabul qilinishi, ularning aholi manfaatlariga muvofiqligi nafaqat davlat boshqaruvi samaradorligini oshiradi, balki fuqarolarning hokimiyatga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Amaldagi normativ-huquqiy asoslar tahlili

Hozirgi vaqtda O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, “Mahalliy davlat hokimiyati to‘g‘risida”gi Qonun, “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonun, “Davlat organlari va tashkilotlari faoliyatining ochiqligi to‘g‘risida”gi Qonun, hamda boshqa normativ-huquqiy hujjatlar fuqarolarning mahalliy darajadagi qarorlar qabul qilishda ishtirok etish huquqini belgilab bergan.

Ammo amaliyotda mazkur normalar ko‘proq deklarativ tusda bo‘lib, hokimlar qarorlarini qabul qilish jarayonida fuqarolar ishtirokining real va tizimli mexanizmlari yetarlicha shakllanmagan.

Fuqarolar ishtirokini cheklovchi muammolar

- Fuqarolarning qaror qabul qilish jarayoniga jalb etilishining pastligi;
- Hokim qarorlarining loyihalari jamoatchilik muhokamasiga qo‘yilmasligi yoki rasmiyatchilik darajasida o‘tkazilishi;
- Fuqarolarning huquqiy savodxonligi va axborotga ega bo‘lish darajasining pastligi;
- Fuqarolar yig‘inlari, jamoatchilik kengashlari kabi tuzilmalar vakolatlarining aniq belgilanmaganligi;
- Hokimiyat faoliyatining ochiqligini ta'minlaydigan raqamli platformalarning yetarlicha ishlamasligi.

Xorijiy tajriba: taqqoslama yondashuv

Jahon amaliyotida, jumladan, Yevropa Ittifoqi davlatlari, Janubiy Koreya va AQShda mahalliy hokimiyat qarorlarini qabul qilishda fuqarolarni jalb etish mexanizmlari ancha rivojlangan. Masalan, “participatory budgeting” (ishtirok etuvchan byudjetlashtirish) modeli orqali aholining bevosita ishtirokida mahalliy

loyihalar moliyalashtiriladi. Shu bilan birga, qarorlar muhokamasi uchun onlayn platformalar, mahalliy kengashlar bilan doimiy ochiq aloqalar yo‘lga qo‘yilgan.

Taklif etilayotgan tashkiliy-huquqiy chora-tadbirlar

- Hokim qarorlarini qabul qilishda jamoatchilik muhokamasini majburiy tartibda tashkil etish bo‘yicha normativ tartibni kuchaytirish;
- Mahalliy darajada fuqarolarning taklif va e‘tirozlarini qabul qiluvchi raqamli platformalarni joriy etish;
- Fuqarolarning vakillik asosida qaror qabul qilishga ta’sir ko‘rsatish huquqlarini kuchaytirish (masalan, jamoatchilik kengashi qarorlari tavsiyaviy emas, majburiy tusga ega bo‘lishi);
- Hokim qarorlari ustidan mustaqil jamoatchilik auditini joriy qilish.

Xulosa va takliflar

Hokim qarorlarini qabul qilishda fuqarolar ishtirokini kuchaytirish — bu faqatgina demokratik tamoyillarni ta’minlash masalasi emas, balki boshqaruvning sifatini oshirish, korrupsiyaviy xatarlarni kamaytirish va aholining davlat organlariga bo‘lgan ishonchini mustahkamlash vositasidir. Ushbu maqsadga erishish uchun mavjud normativ-huquqiy bazani amaliyotga yaqinlashtirish, samarali tashkiliy mexanizmlarni joriy etish va raqamli islohotlarni jadallashtirish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 2023-yil tahriri.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Mahalliy davlat hokimiyati to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonuni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari (2022–2024 yillar).

5. OECD. “Citizen Participation in Decision-Making Processes”. Paris, 2020.
6. UNDP. “Strengthening Local Governance: A Comparative Analysis”. New York, 2021.
7. Toshqulov R.X. “Mahalliy boshqaruv organlari faoliyatining huquqiy asoslari”. – Toshkent: Adolat, 2022.